U 5/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan laajuisten energiainfrastruktuurien suuntaviivoista ja päätöksen N:o (EU) 347/2013 kumoamisesta.

Suomen Kaasuyhdistyksen asiantuntijalausunto (9.3.2021)

Taustaa

Euroopan unionin TEN-E-ohjelmalla pyritään nykyaikaistamaan ja laajentamaan Euroopan energiainfrastruktuuria. Erityishuomiota on kiinnitetty siihen, että

- jäsenvaltioiden välillä olevat puutteelliset yhteenliitännät poistetaan,
- joidenkin jäsenvaltioiden eristys sähkön tai maakaasun sisämarkkinoista lopetetaan,
- EU:n energiansaanti, lähteet ja reitit turvataan ja monipuolistetaan, sekä
- uusiutuvien energialähteiden integrointia lisätään.

TEN-E-asetuksen keskeisenä osana on tunnistaa yhteisen edun mukaiset hankkeet (Project of Common Interest - PCI), jotka tukevat edellä kuvattujen EU:n tavoitteiden saavuttamista.

Hyvänä esimerkkinä tällaisesta TEN-E-hankkeesta on vuoden 2019 lopussa valmistunut Suomen ja Viron välinen Balticconnector -kaasuputki, joka liitti yhteen Suomen ja Baltian kaasumarkkinat, monipuolisti Suomen kaasunhankintaa, lisäsi huoltovarmuutta sekä mahdollistaa uusiutuvien kaasujen siirron ja kaupankäynnin maiden välillä. Yhdessä noin vuoden päästä valmistuvan Liettuan ja Puolan välisen GIPL-kaasuputken kanssa Balticconnnector yhdistää Suomen ja Baltian kaasumarkkinat muun Euroopan sisämarkkinaan.

Ilman TEN-E-ohjelman kautta saatua EU-rahoitusta nämä putkiyhteydet olisivat jääneet toteutumatta.

Kaasualan suunta

Suomen ja koko Euroopan kaasualan tavoitteena on lisätä voimakkaasti uusiutuvien ja puhtaiden kaasujen roolia kaasu- ja energiajärjestelmissä EU:n ilmasto- ja energiapoliittisten tavoitteiden mukaisesti. Tässä energiamurroksessa tarvitaan kaikkia puhtaita ratkaisuja. Kaasusektorilla näitä vaihtoehtoja ovat erityisesti bioraaka-aineisiin pohjautuvat biokaasu ja biometaani, sekä puhtaaseen sähköön perustuva vihreä vety tai siitä tuotettu uusiutuva synteettinen metaani. Euroopan unionin vetystrategiassa tavoitteena on moninkertaistaa uusiutuvan vedyn tuotanto jo tällä vuosikymmenellä. Samoin biokaasun/biometaanin tuotantoa pyritään kasvattamaan voimakkaasti sekä kansallisella että EU-tasolla.

Keskeistä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi on, että vedyn ja muun uusiutuvan kaasun siirtoon, jakeluun ja varastointiin on kattava ja toimiva infrastruktuuri. Se voidaan toteuttaa rakentamalla uutta infraa ja hyödyntämällä samalla olemassa olevaa maakaasuinfrastruktuuria.

Ehdotuksen keskeisimmät asiat kaasualan kannalta

TEN-E-asetuksen tulevan soveltamisalan osalta keskeinen kysymys on, pitäisikö maakaasuinfrastruktuuri säilyttää tukikelpoisena infrastruktuuriluokkana. Samalla komissio ehdottaa vetyinfrastruktuurin sisällyttämistä TEN-E-kehyksen soveltamisalaan. Muutoksilla pyritään varmistamaan, että tuleva TEN-E-

asetus sisältää kaikki infrastruktuuriluokat, joita tarvitaan unionin energia- ja ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.

Maakaasuhankkeiden poisrajaaminen perustellaan sillä, että TEN-E-politiikan tähänastisen täytäntöönpanon ansiosta toimitusvarmuudessa on tapahtunut merkittäviä parannuksia. Kun otetaan huomioon, että maakaasun kysynnän arvioidaan vähenevän merkittävästi vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden mukaisesti, maakaasuinfrastruktuuria ei enää tarvitse tukea TEN-E-politiikalla. Toisaalta tarkistetussa TEN-E-asetuksessa otettaisiin huomioon kaasualan muuttuva toimintaympäristö, jossa uusiutuvien ja vähähiilisten kaasujen merkitys kasvaa.

Asetusehdotuksessa otetaan käyttöön uusi infrastruktuuriluokka älykkäitä kaasuverkkoja varten. Tällä tuetaan jakelu- ja/tai siirtotason investointeja vihreiden kaasujen (tyypillisesti biokaasun ja biometaanin mutta myös vedyn) integroimiseksi verkkoon ja autetaan hallinnoimaan näin syntyvää monimutkaisempaa järjestelmää innovatiivisiin teknologioihin perustuen. Ehdolla olevat hankkeet käsittäisivät joukon investointeja, joiden tavoitteena on tietyn kaasuverkon muuttaminen älyverkoksi ja hiilestä irtautuminen.

TEN-E-asetukseen sisältyy erityisiä uusia ja käyttötarkoitukseltaan muutettuja vetyverkkoja sekä Power to Gas -laitoksia, joiden tarkoituksena on toimittaa energiaa vähintään kahdelle jäsenvaltiolle. Vetyverkot otetaan huomioon kaasun siirtoverkonhaltijoiden eurooppalaisen verkoston laatimissa unionin laajuisissa kymmenvuotisissa verkonkehittämissuunnitelmissa.

Valtioneuvoston kanta kaasuhankkeisiin

Valtioneuvoston kirjelmään on kirjattu kaasujen osalta seuraavaa: *”Maakaasuun liittyvien infrastruktuurihankkeiden poistuminen PCI-hankekategoriana on ilmastonäkökulmasta perusteltua. EU:n energiapolitiikkaa ohjaavat kuitenkin myös toimitusvarmuus ja kustannustehokkuus. Ukrainan kaasukriisien yhteydessä erityisesti Keski- ja Itä-Euroopan maat ovat olleet todellisissa vaikeuksissa toimittaa kansalaisilleen tarvittava määrä maakaasua ja täten pitää ihmisten asunnot lämpiminä. Tätä toimitusvarmuuskeskustelua on myös EU:ssa käyty laajasti. Voisi ollakin perusteltua, että hyvin poikkeuksellisin toimitusvarmuusperustein myös yksittäiset maakaasuhankkeet voisivat jatkossakin saada PCI-statuksen. Yksittäisten maakaasuhankkeiden tukeminen ei myöskään uhkaa EU:n ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamista. Lisäksi jo aiemmin PCI-statuksen saaneet hankkeet tulisi säilyä PCI-listalla, vaikka uusi TEN-E-asetus tuleekin voimaan. Valtioneuvosto pitää tervetulleena uutta älykkäiden kaasuverkkojen hankekategoriaa, jonka kautta pystytään edistämään sellaista rajat ylittävän, olemassa olevan maakaasuverkon kehittämistä jakelu- ja/tai siirtoverkkotasolla, joka mahdollistaa biokaasun ja synteettisten kaasujen, mutta myös vedyn integroimista verkkoon.”*

Suomen Kaasuyhdistyksen mielestä valtioneuvoston kanta on hyvin muotoiltu: se ottaa huomioon tarpeet edistää uuden, puhtaille kaasuille tarkoitetun infran kehittämistä, mutta ei unohda olemassa olevan siirto- ja jakeluputkistoista koostuvan maakaasuverkon merkitystä EU:n energiapolitiikan tavoitteiden toteuttamisessa.